

Kehitysvammaisten Tukiliiton strategian 2020 – 2026 esittely ja taustoitus

Strategia antaa suuntaviivat toiminnalle

Strategia 2021 – 2026 ohjaa Kehitysvammaisten Tukiliiton toimintaa ja toiminnan kehittämistä. Strategia kertoo sen, mihin tavoitteisiin Tukiliitto haluaa keskittyä pitkällä aikavälillä. Strategiassa kuvataan sitä, mikä on tärkeintä liiton ja koko järjestön elinvoimaisuuden kannalta ja mihin voimavaroja suunnataan.

Toiminnan tarkoitukseen ei muutosta – tarkoitus on hyvin ajassa kiinni

Kehitysvammaisten Tukiliiton tarkoitus eli toiminta-ajatus on määritelty säännöissä. Tukiliiton tarkoituksena on:

- ”edistää perusoikeuksien ja erityisesti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa määriteltyjen ihmisoikeuksien toteutumista,
- tukea osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä itsemääräämisoikeutta kaikissa elämänvaiheissa sekä
- edistää yhteiskunnan muutosta sellaiseksi, että mahdollisuudet toimivaan arkeen ja yksilölliseen elämään toteutuvat.”

Toteutamme toiminnan tarkoitusta 2020-luvulla tämän strategian kautta. Strategiaa valmisteltaessa ei ole nähty tarvetta uudistaa Tukiliiton tarkoitusta. Tarkoitus on hyvä ja oikea myös tässä ajassa.

Tukiliitto on kehitysvammaisten ihmisten ja heidän läheistensä oma järjestö. Toimintamme on tarkoitettu kaikille, jotka tarvitsevat tukea ymmärtämiseen, oppimiseen ja arjen toimintoihin, diagnoosiin katsomatta. Toimintamme palvelee monia erilaisia ryhmiä ja kattaa erilaisia asiantuntijuuden alueita sekä hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimintamuotoja.

Miksi nämä tavoitteet on valittu?

Strategiset tavoitteet osallisuuden ja toimijuuden vahvistajana.

Nämä tavoitteet on valittu, koska:

Apua ja tukea tarvitsevien ihmisten osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen on keskeinen asia 2020-luvulla. Kokemusasiantuntijuuden lisääntyvä käyttö avaa mahdollisuuksia saada aikaan oikeita, ihmisten omista tarpeista lähteviä muutoksia. Arjen elämä ei parane pelkästään lainsäädännön parannuksilla tai palvelurakenteen muutoksilla. Suomessa tarvitaan selkeää johtajuutta ja asiantuntijuutta erityisesti siitä, miten kehitysvammaisten ihmisten osallisuutta ja toimijuutta tuetaan, ja miten läheiset ja perheet ovat tässä keskeisessä roolissa. Tarvitaan isoa asennemuutosta, jotta yhteiskunta olisi paitsi kaikille avoin, myös kaikkien yhdessä rakentama.

Strategiset tavoitteet näkyvänä vaikuttajana ja luotettavana asiantuntijana.

Nämä tavoitteet on valittu, koska:

Lähivuosina käynnissä olevat useat lakihankkeet, palveluiden ja rakenteiden kehitystyö sekä koronakriisin jälkeinen aika vaativat järjestöiltä nykyistäkin aktiivisempaa vaikuttamistyötä. Koronakriisi teki myös näkyväksi kehitysvammaisuuden edelleen liittyvää asenteellisuutta ja väärää käsitystä, jopa ammatti-ihmisten keskuudessa. Julkisen talouden ja kuntatalouden tilanne heikkenee edelleen, eikä kuntien suhtautuminen palveluiden järjestämiseen ja laaduntarkkailuun ole hyvällä tasolla. YK:n vammaissopimus, jonka noudattamiseen Suomi on nyt sitoutunut, vaikuttaa meneillään oleviin yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Sekä jäsen- ja asiakaskyselyn että jäsenyhdistysten palautteen perusteella yhteiskunnallinen vaikuttamistyö on Tukiliiton tärkein tehtävä tulevana vuosina.

Strategiset tavoitteet jäsenyhdistysten tukena ja uudenlaisen kansalaistoiminnan mahdollistajana.

Nämä tavoitteet on valittu, koska:

Ympäristössä, jossa järjestöt toimivat, tapahtuu paljon erilaisia muutoksia. Vapaaehtoistoiminnan tavat ovat muuttumassa. Myös Tukiliitolla on tarve löytää uudenlaisia ratkaisuja ja uudistua. Osa jäsenyhdistyksistä kaipaa tiiviimpää yhteyttä liittoon. Paikallisen vaikuttamistoiminnan selvityksen mukaan liitolta odotetaan tukea varsinkin nyt, kun maakuntauudistuksen mahdollinen toteutuminen luo uuden tilanteen vaikuttamistoiminnalle. Matalan kynnyksen tuki ja vertaistuki ovat jäsenten ja toimintaan osallistuvien mielestä vaikuttamistoiminnan ohella tärkeimmät toimintamuodot.

Strategiavalmistelua varten kerättiin tietoa ja mielipiteitä

Tietoa kerättiin strategiavalmistelun pohjaksi useilla tavoilla. Toteutettiin avoin jäsen- ja asiakaskysely, jonka avulla kartoitettiin Kehitysvammaisten Tukiliiton jäsenten, toiminnassa mukana olevien ja sidosryhmiin kuuluvien mielikuvia liitosta sekä liittoon kohdistuvia odotuksia ja toiveita. Järjestettiin haastattelu- ja keskustelutilaisuuksia kehitysvammaisille aikuisille ja kartoitettiin perheiden kokemuksista ja tilanteita. Toteutettiin erillinen selvitys jäsenyhdistysten paikallisen ja alueellisen vaikuttamisen tilanteesta. Hyödynnettiin vuosittain toistuvan yhdistyskyselyn vastauksia. Pidettiin useita hallituksen ja työntekijöiden työpajoja, joissa analysoitiin toimintaympäristön muutosta ja kohderyhmien tilannetta. Kaksi omaa työpajaa pidettiin myös Tukiliiton perustaman Kehitysvammaisten Palvelusäätiön ja sen kokonaan omistaman KVPS Tukena Oy:n hallitusten sekä Tukiliiton hallituksen yhteisinä. Mahdollistettiin jäsenyhdistysten edustajille osallistuminen keskusteluun strategialuonnoksesta ja -linjauksista.

Tilannekuva, joka muodostettiin strategiatyötä varten

Yhteenveto toimintaympäristön muutosvoimista sekä ulkoisista ja sisäisistä haasteista

Julkisen talouden ja kuntatalouden tilanne heikkenee edelleen talouden jouduttua taantumaan. Suomen talous supistuu selvästi koronaviruksen ja poikkeusolojen vuoksi. Ennusteet pandemian ja poikkeusolojen taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista ovat toistaiseksi hyvin epävarmoja. Suomen talouden ennustetaan supistuvan 5,5 prosenttia ja työttömyyden nousevan 8 prosenttiin vuonna 2020. Valtionvelka kasvaa ja valtion nettolainanoton arvioidaan olevan vuonna 2020 ainakin 12,7 miljardia euroa. Valtio on alkanut valmistella toimenpiteitä kriisin jälkihoidoksi ja suunnitelmaa Suomen tieksi ulos koronakriisistä.

Koronapandemia muutti nopeasti - pakon alla - tapoja millä ihmiset toimivat, työskentelevät ja pitävät yhteyttä toisiinsa. Kriisi nosti esiin digitaalisten palveluiden ja viestintävälineiden merkityksen, mutta myös tilanteen epätasa-arvon. Poikkeustila synnytti uudenlaista vapaaehtoistoimintaa.

Ihmisten tavat liittyä mukaan kansalaistoimintaan, yhdistykseen ja vapaaehtoistoimintaan ovat hitaassa, vanhat toimintatavat mullistavassa muutoksessa. Osallistuminen ei kanavoitu pelkästään jäsenyyden ja pitkäaikaisen sitoutumisen kautta samalla tavalla kuin ennen.

Vähenevä rahoitus nähdään järjestötoiminnan konkreettisena uhkana, sillä valtionavustusten ennakoitaan pienevän. Myös paikallisen toiminnan avustukset ovat pienemään päin ja niiden osalta myös järjestelmätason ratkaisut ovat toistaiseksi avoinna.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja rakenteen uudistus, jos toteutuu, tulee vaikuttamaan monilla tavoilla. Samalla kuitenkin epävarmuuden odotetaan jatkuvan vuosien ajan päätösten viipyessä. Poliittisella järjestelmällä on vaikeuksia saada aikaan isoja hallinnon uudistuksia.

Järjestötoiminnassa yhteistyökuvioihin ja -rakenteisiin kohdistuu laajentamisen ja uudistamisen painetta. Jäsenyhdistyksille ja liitolle syntyy sote-uudistuksen ja muiden toimintaympäristön muutosten myötä uudenlaisten kumppanuuksien etsimisen tarve.

Teknologian kehitys on nyt nopeaa myös terveys- ja hyvinvointiteknologian alueella. Diagnostiikka kehittyy, erilaiset kommunikaatiolaitteet, sensorit, pelilliset sovellutukset jne. avaavat uusia mahdollisuuksia.

Markkinalähtöisyys on vahva trendi sosiaali- ja terveystaloudessa ja se tulee ilmi esimerkiksi jatkuvissa kilpailutuksissa.

Väestörakenne on suhteellisen isossa muutoksessa. Sosiaaliturvan euromääräiset kustannukset ovat olleet pitkään kasvussa johtuen vanhuuteen liittyvien menojen kasvusta. Sosiaaliturvamenojen suhteellinen osuus bruttokansantuotteesta ei kuitenkaan kasva samalla tavalla; vammaisuuteen ja toimintakykyyn liittyvät sosiaaliturvamenukset eivät ole kasvaneet.

Samalla kun nähdään, että kunnissa talouden näkökulma on päällimmäinen ohjaten päätöksentekoa, on huolta tuen ja palvelujen saatavuudesta, myös silloin kun ne ovat lakisääteisiä oikeuksia.

Koko järjestön aiempaa vahvempi yhteinen visio, brändi ja tiivistyvä yhteistyö nähdään mahdollisuutena lisätä toiminnan houkuttavuutta ja vaikuttavuutta.

Yhteenveto kohderyhmien ja jäsenyhdistysten kokemuksista, palautteesta ja tarpeista

Jäsen- ja asiakaskyselyn vastaajista 87 prosenttia antaa liitolle arvosanan erinomainen, kiitettävä tai hyvä. Kyselyn vastaajien mukaan tulevaisuuden tärkeimmät toimintamuodot annetuista vaihtoehdoista ovat valtakunnallinen vaikuttamistyö ja matalan kynnyksen neuvonta sekä koulutukset. Jäsenyhdistyksen tärkeimmiksi toimintamuodoiksi vastaajat sanovat vaikuttamisen, vertaistuen ja tapahtumat.

Tukiliiton kurssit, tapahtumat ja paikallinen toiminta koetaan tärkeinä. Tukea ja tietoa toivotaan myös verkkoon, jotta liitossa päästäisiin lähemmäs alueellista tasa-arvoa. Yleensä perheet toivovat verkostoja omalla alueella, tietoa ja ohjausta niihin mukaan pääsemiseksi ja uusia kontakteja - ei vain kehitysvammaisten perheiden kesken vaan kaikkien vanhempien kanssa.

Paikallisesti yhdistykset haluavat enemmän resursseja myös paikallisen työvoiman ja rahan muodossa. Aluekoordinaattorit katsotaan tärkeiksi, mutta heidän alueensa liian suuriksi. Sekä aluetyöntekijöitä että toimintaa alueille tarvitaan lisää. Tukiliiton toivotaan kiinnittävän enemmän huomiota valtakunnallisuuteen myös muun muassa lisäämällä järjestöpäiviä, Web-koulutuksia ja -seminaareja.

Kehitysvammaisilta aikuisilta kerätyn aineiston perusteella kehitysvammaisten ihmisten osallisuus ja kansalaisuus ovat tärkeitä teemoja toiminnassa. Tukea pitää olla saatavilla henkilölle itselleen tärkeisiin asioihin ja kaikkiin kellonaikoihin. Tärkeää on, että saa ilmaista mielipiteensä ja saa päättää, harjoitella ja tehdä itse. Lähi-ihmisten toivottiin auttavan asioiden hoitamisen kanssa, mutta ei päättävän ja tekevän puolesta tai torppaavan päätöksiä. Perhe, ystävät ja seurustelu-kumppanit ovat tärkeitä. On tärkeää, että saa päättää missä ja kenen kanssa asuu. Tukiliitolta kaivataan vaikuttamista, selkeää tietoa ja kursseja.

Liiton vaikuttamistyötä halutaan vahvistaa. Tukiliiton toivotaan vaikuttavan lainsäädäntöön ja olevan mukana lakiuudistusten valmistelussa, mutta myös paikalliseen vaikuttamiseen haluttaisiin enemmän tukea. Tukiliitolta toivotaan näkyvyyden lisäksi rohkeampaa kehitysvammaisten ihmisten näkymistä kaikessa toiminnassa. Myös ammattilaiset toivoivat Tukiliitolta lisää foorumeita. Yhteistyötä ammattilaisten ja muun kehitysvamma-alan kentän kanssa toivottiin lisää.

Strategian seuranta

Seurannan tarkoitus on auttaa kehittämään toimintaa strategian suuntaisesti.

Liittohallitus arvioi strategiaa vuosittain tammikuussa ja tarvittaessa ehdottaa muutoksia liittokokoukselle. Seuranta tehdään mm. seuraavilla tavoilla:

- Arvioimme vammaisten ihmisten toimijuutta yhteisöissä ja sosiaalisten roolien toteutumista
- Seuraamme perheiden ja lähi-ihmisten arviota omasta osaamisestaan tukea vammaisen perheenjäsenen toimijuutta yhteisöissä ja sosiaalisten roolien toteutumista.
- Seuraamme lisääntykö yhteiskunnalliseen ja julkiseen keskusteluun osallistuminen, vaikuttamiskampanjat ja näkyvyys.
- Arvioimme, miten hyvin alueellisen toiminnan uudenlainen rakenne ja yhteistyö onnistuu tukemaan yhdistystoimintaa.
- Kuvaamme vapaaehtoistoiminnan, vertaistoiminnan ja kokemusasiantuntijuuden muotojen monimuotoisuutta, määrää, levinneisyyttä ja käytön laajuutta.
- Arvioimme toteutuneet toimintatavat, joilla liitto tukee paikallista ja alueellista vaikuttamistyötä.
- Seuraamme jäsenyyttä ja toimintaan osallistuvien tyytyväisyyttä liiton toimintaan ja näkyvyyteen.

Aikataulu

Kehitysohjelmat käynnistetään seuraavassa järjestyksessä: Osaamisen ja asiantuntijatyön ohjelma, Järjestöviestinnän ohjelma, Varainhankinnan ohjelma, Yhdistystoiminnan ja rakenteen ohjelma.

Sanasto

Strategia Strategia on kuvaus suunnitelmasta, joka sisältää joukon tavoitteita ja valintoja. Strategiassa ei kuvata kaikkia nykyisiä tai tulevia toimintamuotoja.

Strategia on ennen kaikkea toiminnan ohjauksen väline hallitukselle, toiminnanjohtajalle, esimiehille ja työntekijöille. Strategialla ohjataan liiton toimintaa: hallituksen päätöksiä, toiminnan suunnittelua ja toimintasuunnitelmia. Strategialla ei ohjata jäsenyhdistysten toimintaa, mutta sillä ohjataan sitä, mihin suuntaan liitto kehittää jäsenyhdistyksille annettavaa tukea ja palvelua.

Visio Visio kuvaa valittua Kehitysvammaisten Tukiliiton isoa, yleistä päämäärää. Visio on myönteinen, toivottu näkymä siitä, miten asiat ovat tulevaisuudessa. Visio on jotain, johon Tukiliiton toimenpiteillä voidaan vaikuttaa, mutta siihen sisältyy myös unelmaa. Visio liittyy strategian tavoitteisiin ja toiminnan tarkoitukseen.

Kehitysohjelma

Strategiset kehitysohjelmat ovat Tukiliiton menestyksen ja elinvoimaisuuden kannalta keskeisen tärkeitä ohjelmia, joiden avulla Tukiliitto kokonaisuutena (liitto ja sen luottamushenkilöt ja työntekijät sekä paikalliset, alueelliset ja valtakunnalliset jäsenyhdistykset) pääsee strategiakauden tavoitteisiin. Kehitysohjelma on keino toimintakulttuurin ja -tapojen muutokseen, uuden oppimiseen ja yhdessä tekemiseen. Kehitysohjelmalla vastataan laajempiin tarpeisiin, eikä sitä voi supistaa yksittäiseksi tavoitteeksi, mutta sillä varmistetaan strategisten tavoitteiden toteutumista. Kehitysohjelmalle voi olla tarpeen hakea erillistä rahoitusta ja se voi tarvita tarkempaa suunnittelua tarvittavien muutosten aikaansaamiseksi.

Osallisuus Osallisuus on sitä, että ihmisellä on valtaa sekä omissa että kaikille yhteisissä asioissa. Osallisuus toteutumisesta voidaan puhua silloin kun ihminen siirtyy kohderyhmässä olijasta tekoja tekeväksi toimijaksi. Toimijana olemisen eli toimijuus on siis tärkeä osa osallisuutta.

Toimijuus Ihminen on toimija, kun hän tekee tekoja itsenäisesti ja mahdollisimman omatoimisesti, tietää useista toimintavaihtoehdoista ja niiden seurauksista ja päättää itse toimintaan ryhtymisestään.

YK:n vammaissopimus

YK:n eli Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva ihmisoikeussopimus.

Tule mukaan - rakennetaan yhdessä kaikkien yhteistä maailmaa!